

Prilog 1:

**Vlada Crne Gore
Ministarstvo evropskih poslova**

**INFORMACIJA
O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI ZA 2022. GODINU**

Podgorica, januar 2023. godine

Sadržaj

Sadržaj	1
1.1. Godišnji akcioni programi IPA-e	5
1.2. Programi Unije	12
1.3. IPARD II	12
1.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije	13
1.5. Višekorisnički programi IPA-e	13
1.6. Instrument za evropsku integraciju	14
1.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir	15
2. Programi regionalne i teritorijalne saradnje	18
3.1. IPA 2021	27
3.2. IPA 2022	27
3.3. IPA 2023	28
3.3.1. Podrška energetskej krizi	28
3.4. IPARD III	29

Rezime

Imajući u vidu potrebe za finansiranjem reformi u okviru procesa pristupanja EU, tokom 2022. godine nastavljeno je sa ugovoranjem i sprovođenjem projekata obuhvaćenih perspektivom 2014-2020 (IPA II), kao i sa programiranjem finansijske perpektive IPA 2021-2027 (IPA III).

U cilju praćenja sprovođenja projekata iz IPA II finansijske perspektive, sastanak Sektorskog nadglednog odbora, u vidu dvodnevni sastanaka grupisanih po IPA II sektorima, održan je 9. i 10. juna 2022. godine. Umjesto održavanja drugog polugodišnjeg sastanka, u dogovoru sa Delegacijom EU i uskladu sa relevantnim Priručnikom o procedurama, sprovedena je pisana procedura 7. decembra 2022. godine. Dodatno, sastanak Nadglednog IPA odbora je održan 9. decembra 2022. godine.

Kada je u pitanju pravni osnov za sprovođenje programa u IPA-i II, tokom 2022. godine potpisane su 4 dopune dopune finansijskih sporazuma, kako slijedi:

- Dopuna 2 finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2016. godinu, 31. oktobra 2022. godine;
- Dopuna 3 finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio 1, 31. oktobra 2022. godine;
- Dopuna 3 finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2018. godinu, 26. avgusta 2022. godine;
- Dopuna 4 finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2018. godinu, 29. novembra 2022. godine.

Kada je nova finansijska perspektiva – IPA 2021-2027 (IPA III) u pitanju, 2. novembra 2022. godine stupio je na snagu *Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske unije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške Evropske unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA)*, čime su kreirani preduslovi za ugovaranje i trošenje sredstava EU koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz finansijsku perspektivu IPA III, čime su kreirani i preduslovi za postpisivanje i prvih finansijskih sporazuma. S tim u vezi, Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o IPA godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2021. godinu je potpisan 15. decembra 2022. godine.

U dijelu programiranja IPA-e III, nakon višemjesečnih konsultacija sa resornim ministarstvima, 5. decembra 2022. godine Evropska komisija je usvojila Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2022. godinu, za koji je opredijeljeno preko 37,7 miliona eura

za podršku, između ostalog, reformi javne uprave i za integrisano upravljanje granicom. Dodatno, u skladu sa smjernicama dobijenim od Evropske komisije, tokom 2022. godine nastavljeno je sa programiranjem programa IPA 2023. S tim u vezi, tokom jula 2022. godine, Evropskoj komisiji su dostavljeni prvi nacrti koncepata projekata za ovaj program, kao i unaprijedena verzija Strateškog odgovora za IPA-u III.

Međutim, kao odgovor na energetska krizu na Zapadnom Balkanu uzrokovanu ratom u Ukrajini, Evropska komisija je odlučila da sredstva planirana za program IPA 2023, prenamjeni za podršku ublažavanju iste, čime je Crna Gora podržana sa 30 miliona direktne budžetske podrške, dok su projektni prijedlozi, inicijalno planirani za podršku kroz IPA 2023, pomjereni za podršku kroz program IPA 2024.

U dijelu podrške regionalnim projektima, tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je s redovnim aktivnostima u dijelu programiranja i sprovođenja programa Višekorisničke IPA-e, kao i Zapadnobalkanskog investicionog okvira. S tim u vezi, tokom 2022. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje petnaest nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima za koje je EU opredijelila oko 32 miliona eura. Nastavljeno je sprovođenje pet investicionih grantova za koje je doprinos EU 68,75 milion eura. Dodatno, završena su dva poziva za dostavljanje projekata Zapadnobalkanskog investicionog okvira, na kojima je odobreno dodatnih skoro 42 miliona eura za nove infrastrukturne projekte.

Tabela 1: Sumarni podaci po programima za Zapadnobalkanski investicioni okvir:

Zapadnobalkanski investicioni okvir		
Broj odobrenih projekata		Iznos odobrenih sredstava
Tehnička podrška	49	71.660.893 eura
Investicioni grantovi	12	164.360.383 eura
UKUPNO	61	236.021.276 eura

U okviru IPA II programa programa teritorijalne i prekogranične saradnje do kraja 2022. godine ugovoreno je ukupno 270 projekata sa učešćem crnogorskih organizacija i institucija, 184 u okviru trilateralnih i transnacionalnih programa, vrijednosti za crnogorske partnere 40,4 miliona eura i 86 u okviru bilateralnih programa, ukupne vrijednosti 32,3 miliona eura. U 2022. godini su odobreni novi projekti u okviru bilateralnih prekograničnih programa Crna Gora-Albanija, Crna Gora-Kosovo i Srbija-Crna Gora, kao i projekti u okviru transnacionalnog programa Euro MED. Takođe, usvojena su programska dokumenta za programe teritorijalne i prekogranične saradnje u kojima Crna Gora učestvuje u okviru IPA III za period 2021-2027, te objavljeni prvi pozivi za dostavljanje projektnih predloga u okviru Euro MED i Dunavskog transnacionalnog programa.

Tabela 2: Sumarni podaci za godišnje IPA II nacionalne i prekogranične bilateralne programe za čije sprovođenje je zadužena Crna Gora:

IPA II program	Ukupno godišnjih akcija/projekata	Dostupan iznos (EU dio)
CAP 2014	17	21,288,220.01
CAP 2015	3	1,684,580.34
CAP 2016	2	17,614,875.00
CAP 2017	3	13,511,103.00
CAP 2018	4	24,539,137.00
CAP 2020	4	8,852,499.98
SOPEES		15,300,000.00
Prekogranični program Crna Gora - Albanija	21	10.710.000,00
Prekogranični program Crna Gora - Kosovo	23	7.560.000,00
Ukupno	77	100.692.753,39
Ugovoreno do kraja 2022. godine (EU dio)	-	100.692.753,39 (83,18%)

Tabela 3: Sumarni podaci za ostale bilateralne i Interreg programe:

Naziv programa	Br.ugovorenih projekata	Ukupna vrijednost (EUR)
IPA program prekogranične saradnje Srbija - Crna Gora	22	6.109.093,66
IPA program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora	20	9.078.708,00
Interreg Mediteranski program transnacionalne saradnje - MED	28	2.600.000,00
Dunavski transnacionalni Program	15	1.500.000,00
Interreg Jadransko - Jonski program - ADRION	30	3.900.000,00
Trilateralni program Italija - Albanija - Crna Gora	66	19.900.000,00
Trilateralni program Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora	45	12.500.000,00
UKUPNO	226	55.587.801,66

1. IPA II (2014-2020)

Prema Revidiranom indikativnom strategijskom dokumentu za Crnu Goru za IPA-u 2014-2020, koji je Evropska komisija usvojila u avgustu 2018. godine, Crnoj Gori je tokom sedmogodišnjeg perioda kroz nacionalne programe IPA-e II na raspolaganju 279,1 milion eura. Podrška je usmjerena kroz šest sektora (Demokratija i upravljanje; Vladavina prava i temeljna prava; Životna sredina, klimatske akcije i energetika; Saobraćaj; Konkurentnost, inovacije, poljoprivreda i ruralni razvoj; i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika). Dodatno, Crna Gora učestvuje u programima regionalne i teritorijalne saradnje, koji predstavljaju sedmi sektor, za koje je Evropska komisija opredijelila 860 miliona eura za sve države korisnice.

Tokom 2022. godine nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programima IPA 2014, IPA 2016 i IPA 2017, kao i Programom Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. Dodatno, uspješno je završeno ugovaranje programa IPA 2018, čije je rok istekao 2. decembra 2022. godine i intenziviran rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije za program IPA 2020, čiji rok za ugovaranje ističe u avgustu 2023. godine.

1.1. Godišnji akcioni programi IPA-e

1.1.1. IPA 2014

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2014. godinu, za akcije koje se sprovode u direktnom upravljanju (za njihovo ugovaranje je zadužena Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori) je potpisan 4. oktobra 2015. godine. Za akcije u indirektnom upravljanju (za njihovo ugovaranje su zaduženi Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija i Uprava kapitalnih projekata). Finansijski sporazum potpisan je 10. decembra 2015. godine, dok je dopuna sporazuma potpisana 30. jula 2018. godine. Ukupan iznos alokacije je 43,27 miliona eura, od kojih je 39,52 miliona eura doprinos EU i 3,75 miliona eura nacionalno kofinansiranje. Program obuhvata 17 akcija u 6 sektora, od čega se 6 akcija sprovodi direktnim i 11 akcija indirektnim upravljanjem.

Tokom 2022. godine nastavljeno je sa sprovođenjem preostalih akcija iz programa - *Podrška Upravi carina* i *Podrška politikama upravljanja javnim finansijama*, čije sprovođenje je završeno u decembru 2022.

Na ovaj način, uspješno je završeno sprovođenje svih ugovora koji su bili obuhvaćeni ovim programom.

1.1.2. IPA 2015

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2015. godinu je potpisan 22. septembra 2016. godine, dok je Dopuna finansijskog sporazuma potpisana 3. novembra 2017. godine. U okviru ovog programa podržana su dva sektora – Vladavina prava i temeljna prava i Demokratija i upravljanje. Ukupna vrijednost programa, uključujući i horizontalna izdvajanja, iznosi 40,53 miliona eura (36,39 miliona eura doprinos EU i 4,14 miliona eura nacionalno kofinansiranje).

U sektoru Vladavina prava i temeljna prava završeno je sprovođenje sektorske budžetske podrške za Strategiju integrisanog upravljanja granicom. Za ovaj vid podrške u iznosu od 100% su iskorišćena sredstva prve (fiksne) i druge (varijabilne) tranše, dok je za treću (varijabilnu) tranšu uplaćeno 97,5% planiranog iznosa, odnosno 3,9 miliona eura. Samim tim, od 20 miliona eura opredijeljenih za podršku, 19,9 miliona eura uplaćeno je u državni budžet. Pored toga, sprovođenje akcije *Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i drugih ugroženih grupa* (doprinos EU 1 milion eura) je uspješno završeno.

Sastavni dio Godišnjeg akcionog programa za 2015. godinu čini i *Program Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017*. Ukupna vrijednost programa je 18 miliona eura (od čega 15,3 miliona eura predstavlja doprinos EU, podijeljen u tri programske godine). Finansijski sporazum za ovaj program je potpisan 12. jula 2018. godine, dok je dopuna sporazuma potpisana 28. avgusta 2020. godine. Sprovođenje svih aktivnosti u okviru programa je završeno, u skladu sa rokovima definisanim Finansijskim sporazumom, 31. decembra 2022. godine, kada je ujedno istekao rok za implementaciju aktivnosti obuhvaćenih programom.

1.1.3. IPA 2016

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2016. potpisan je 22. decembra 2017. godine, dok su 28. avgusta 2020. godine, odnosno 31. oktobra 2022. godine, potpisane dopune sporazuma.

Ukupna vrijednost programa je 41,1 milion eura (od čega je 37,6 miliona eura obezbijeđeno iz sredstava IPA-e, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 3,5 miliona eura) i njime su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Životna sredina i klimatska akcija, akcija *Jačanje kapaciteta i aktivnosti vezanih za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine*, ukupne vrijednosti 13,4 miliona eura (od čega je doprinos EU 11,4 miliona eura i 2 miliona eura nacionalno kofinansiranje); i

- U sektoru Konkurentnosti i inovacija, akcija *Oснаživanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori*, ukupne vrijednosti 5,62 miliona eura (doprinos EU 5,05 miliona eura i 570 hiljada eura nacionalno kofinansiranje).

Kada je u pitanju sektor Životna sredina i klimatska akcija, akcija *Jačanje kapaciteta i aktivnosti vezanih za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine* se sprovodi kroz 2 ugovora o uslugama, 4 ugovora o nabavkama i jednu grant šemu. Sprovođenje oba ugovora o uslugama i grant šeme je u toku, dok su ugovori o nabavkama uspješno završeni.

Sektor Konkurentnost i inovacije je podržan kroz akciju *Oснаživanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori*. Inicijalno je bilo planirano izdvajanje od 7,72 miliona eura (od čega 770.000 eura iznosi nacionalno kofinansiranje) za sprovođenje ukupno 9 ugovora. Međutim, zbog presumjeravanja sredstava za podršku krizi izazvanoj širenjem virusa COVID-19 u Crnoj Gori, ukupna alokacija je umanjena za 800.000 eura. Dodatno, ugovor *Izgradnja administrativnih i tehničkih kapaciteta za sektor konkurentnosti i inovacija* u Ministarstvu ekonomskog razvoja je povučen iz plana nabavki za program IPA 2016. Od preostalih 7 ugovora, 6 je uspješno realizovano, dok se projekat *Podrška preduzetništvu kroz pružanje savjetodavnih usluga za mala i srednja preduzeća (MSP)* sprovodi u skladu s planiranom dinamikom.

1.1.4. IPA 2017

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu, dio II, koji se odnosi na podršku sprovođenju Strategije reforme javne uprave, potpisan je 16. januara 2018. godine, dok su dopune sporazuma potpisane 24. februara i 30. novembra 2020. godine. Finansijski sporazum za godišnji akcioni program za 2017. godinu, dio I, koji obuhvata sektor saobraćaja i Instrument ya evropsku integraciju, potpisan je 17. decembra 2018. godine, dok su dopune sporazuma potpisane 9. novembra 2021. godine i 31. oktobra 2022. godine.

Ukupna vrijednost programa je 48,9 miliona eura (od čega EU sredstva iznose 44,55 miliona eura a nacionalno kofinansiranje 3,57 miliona eura). Programom su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Saobraćaj, u okviru akcije *Unapređenje i razvoj sektora saobraćaja*, ukupne vrijednosti 12,1 miliona eura (od čega je 9,65 miliona eura doprinos EU i 2,47 miliona eura nacionalno kofinansiranje), planirano je i ugovoreno 8 ugovora za čije sprovođenje je zadužena Uprava kapitalnih projekata. Ukupna vrijednost svih ugovora je 10,8 miliona eura. Do sada je završeno sprovođenje jednog ugovora o uslugama i realizacija jednog ugovora o nabavci opreme, i u toku je sprovođenje preostalih 6, od koji su 4 ugovora o uslugama, 1 ugovor o radovima i 1 ugovor o nabavci opreme.

- U sektoru Demokracija i upravljanje, sredstva su, u vidu direktne budžetske podrške opredijeljena za sprovođenje *Strategije reforme javne uprave* u ukupnom iznosu od 15 miliona eura. Prva (fiksna) tranša je uplaćena 28. novembra 2018. godine u iznosu od 4 miliona eura, dok je prva (varijabilna) tranša uplaćena 28. novembra 2019. godine u iznosu od 2,07 milion eura. Preostali iznos od 1,9 miliona eura opredijeljen je za implementaciju projekta *Razvoj elektronskih usluga i digitalne infrastrukture, kao odgovor na krizu uzrokovanu virusom COVID-19*, koji je potpisan sa UNDP-jem. Isplata druge varijabilne tranše je izvršena 17. decembra 2021. godine, u ukupnom iznosu od 2,3 miliona eura. Dodatno, u okviru programa su uspješno realizovane i aktivnosti kroz projekate finansirane iz komplementarne tehničke podrške, u ukupnom iznosu od 3 miliona eura.

1.1.5. IPA 2018

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2018. godinu je potpisan 2. decembra 2019. godine, dok je dopune sporazuma potpisane: dopuna 1 - 30. novembra 2020. godine, dopuna 2 - 23. februara 2021. godine, dopuna 3 - 26. avgusta 2022. i dopuna 4 - 29. novembra 2022. godine. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava je 46,95 miliona eura, od čega je 36,2 miliona eura doprinos EU i 10,75 miliona eura nacionalno kofinansiranje. Rok za ugovaranje programa je istekao 2. decembra 2022. godine i skoro sva sredstva planirana programom su uspješno ugovorena. Programom su podržani sljedeći sektori i akcije, sa sljedećim statusom:

- Sektor Vladavina prava i temeljna prava je sa 13,5 miliona eura podržan kroz akciju *Podrška sektoru Vladavine prava i temeljnih prava*. U okviru navedene akcije, podrška je usmjerena na 3 podsektora: (1) pravosuđe, (2) sprovođenje zakona i (3) temeljna prava, shodno prioritetima i obavezama koje proističu iz završnih mjerila za 23. i 24. pregovaračko poglavlje. U okviru akcije planirano je 14 ugovora, za čije sprovođenje su zaduženi Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU) i Uprava za kapitalne projekte (UKP).

Od ukupne vrijednosti programa, CFCU je nadležan ugovaranje iznosa od 2,06¹ miliona eura. S tim u vezi, od ukupno devet ugovora čije sprovođenje je u nadležnosti ovog implementacionog tijela, korisnik pet ugovora je Uprava prihoda i carina, dok je korisnik preostala četiri ugovora Ministarstvo unutrašnjih poslova. U odnosu na rok za ugovaranje programa, 2. decembar 2022. godine, od ukupne raspoložive vrijednosti, ugovoreno je 1,98 miliona eura, odnosno 96,14% opredijeljenog iznosa.

---

¹ Inicijalno je CFCU imao na raspolaganju imao iznos od 3,46 miliona eura. Međutim, zbog krize izazvane virusom COVID-19, iznos od 1,4 miliona eura je preusmjeren na podršku ublažavanju krize, zbog čega je za ugovaranje preostao iznos od 2,06 miliona eura.

Kada su u pitanju ugovori koji su u nadležnosti UKP, od ukupno tri ugovora koja su planirana programom - 1 ugovor o uslugama i 2 ugovora o radovima, sva tri su potpisana u skladu sa planiranim rokovima i njihovo sprovođenje je u toku.

- U okviru sektora Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika, sprovodi se akcija *Jačanje kvaliteta i pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama* vrijednosti 17,5 miliona eura od kojih je 8 miliona eura Crnoj Gori dodijeljeno kao nagrada za ostvareni učinak u korišćenju pretpristupne podrške, dok je 9,5 miliona eura preusmjereno iz sektora Poljoprivreda i ruralni razvoj, u cilju sprečavanje širenja virusa COVID-19 i sredstva su namijenjen jačanju podrške iz oblasti javnog zdravlja. Najznačajnije aktivnosti se odnose na izgradnju novog objekta za dvije klinike (Klinika za infektivne bolesti i Klinika za dermatovenerologiju) u Kliničkom centru u Podgorici i unapređenja zdravstvenog sistema, kako bi bio u stanju da na najbolji način odgovori aktuelnim i budućim izazovima. Samim tim, svi ugovori planirani programom IPA 2018 su potpisani u planiranom roku, odnosno 3 ugovora o radovima, 1 ugovor o nabavci opreme i 3 ugovora o uslugama su potpisani i njihovo sprovođenje je u toku.

1.1.5. IPA 2019

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine, dok je dopuna sporazuma potpisana 30. novembra 2021. godine. Ukupan iznos alokacije je 30 miliona eura bez nacionalnog kofinansiranja.

Program uključuje direktnu budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID-19*² za koju je opredijeljen iznos od 28,3 miliona eura, dok su preostala sredstva, u iznosu od 1,7 miliona eura, opredijena za Instrument za evropsku integraciju. Sva sredstva su uspješno ugovorena i isplaćena, a ugovorno tijelo je Delgacija Evropske unije u Crnoj Gori.

1.1.6. IPA 2020

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2020. godinu je potpisan 28. avgusta 2020. godine. Rok za ugovaranje ovog programa je 28. avgust 2023. godine. Ukupna vrijednost programa je 33,1 miliona eura, od čega je 31,7 miliona eura doprinos Unije ovom programu, dok je obaveza kofinansiranja Crne Gore 1,4 miliona eura. Podrška je fokusirana na tri sektora: Demokratija i upravljanje, Vladavina prava i temeljna prava, Konkurentnost i inovacije i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike.

---

² Više informacija o korišćenju sredstava budžetske podrške naći u poglavlju 1.1.7.

- U okviru sektora Vladavina prava i temeljna prava finansira se *Program EU za Vladavinu prava (EUROL III)* u iznosu od 2,5 miliona eura bez obaveze nacionalnog kofinansiranja. Ugovor o sprovođenju granta potpisan je 30. novembra 2021. godine i njegovo sprovođenje je u toku;
- U okviru sektora Konkurentnost i inovacije, Poljoprivreda i ruralni razvoj finansiraće se akcija *EU za jačanje konkurentnosti i inovativnih kapaciteta provatnog sektora u Crnoj Gori* sa 4,35 miliona eura, od kojih su 4 miliona eura bespovratna sredstva EU, a kofinansiranje Crne Gore je 0,35 miliona eura. Od ukupno 6 predviđenih ugovora, 3 ugovora su počela sa sprovođenjem, dok je za preostala 3 ugovora u toku priprema projektne i tenderske dokumentacije;
- U okviru sektora Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike opredijeljena su sredstva za akciju *EU za pametni i inkluzivni rast – zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020* u iznosu od 7,73 miliona eura, od kojih su 6,7 miliona eura bespovratna sredstva EU, dok je nacionalno kofinansiranje 1,03 milion eura. Za predviđene ugovore u toku je priprema tenderske dokumentacije;
- Iznos od 6,9 miliona eura namijenjen je za budžetsku podršku za realizaciju akcije *Podrška Crnoj Gori u prevazilaženju krize uzrokovanoj virusom COVID-19*, u vidu direktne budžetske podrške.

1.1.8. Horizontalna izdvajanja

Sastavni dio godišnjih programa predstavljaju i izdvajanja za sljedeće horizontalne akcije:

- Instrument za civilno društvo, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno ukupno 14,5 miliona eura;
- Regionalni stambeni program, za koji je u 2014. godini izdvojeno 1,5 miliona eura;
- Instrument pretprijetne podrške za ruralni razvoj (IPARD II) za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 39 miliona eura;
- Podrška učešću Crne Gore u programima EU, za koje je za period 2014-2020 izdvojeno 7,7 miliona eura;
- Instrument za evropsku integraciju, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 18,3 miliona eura;
- Izdvajanja za izbjegličku krizu, koja za period 2016-2019 iznose 8,4 miliona eura.

1.1.9. Tvining

Iako je bilo planirano da se završi ranije, zbog pandemije COVID-19 virusa i ograničenja u putovanjima sprovođenje tvining projekta *Podrška upravljanju ljudskim resursima u javnom sektoru*, koji je finansiran u okviru programa IPA 2017 je nastavljeno i tokom 2022. godine. Glavni partneri na projektu su Finski institut za javno upravljanje i Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, dok je korisnik projekta Uprava za kadrove,

odnosno Upravna inspekcija. Ugovor je vrijedan 950.000 eura, a sprovođenje projekta je završeno 31. januara 2022. godine.

Tvining ugovor *Podrška Institutu za lijekove i medicinska sredstva (CALIMS)* (0,4 miliona eura) koji je finansiran sredstvima iz programa IPA 2016 je počeo sa sprovođenjem 29. januara 2021. godine i završen je 28. jula 2022. godine, uz Hrvatsku kao jedinog partnera u sprovođenju projekta.

Tvining ugovor *Nadogradnja integrisanog alata i ažuriranje inventara emisija zagađujućih materija u vazduh za period 2011-2019* (0,25 miliona eura) koji je finansiran sredstvima iz programa IPA 2017 je počeo sa sprovođenjem 21. juna 2021. godine, a završen 20. aprila 2022. godine. Glavni partner na projektu je bila Austrija, a korisnik projekta je Agencija za zaštitu životne sredine.

Projekat *Priprema nadogradnje TARICG sistema Uprave prihoda i carina Crne Gore u skladu sa zahtjevima EU TARIC sistema* (vrijednost 250.000 eura), koji je finansiran sredstvima iz programa IPA 2017 otpočeo je 24. januara 2022. godine i završen 20. oktobra 2022. godine. Korisnik projekta je Uprava prihoda i carina Crne Gore, uz Hrvatsku kao jedinog partnera u sprovođenju projekta.

Tvining projekat *„Podrška Upravi prihoda i carina za obezbjeđivanje efikasne i efektivne carinske kontrole na granicama”*, u vrijednosti od 100.000 eura, koji se finansira iz programa IPA 2018, otpočeo je sa sprovođenjem 28. novembra 2022. godine i trajeće do 27. maja 2023. godine. Projekat zajednički implementiraju Carinska uprava SR Njemačke i Uprava prihoda i carina Crne Gore.

Pored ovih projekata, tokom 2022. godine završena je evaluacija projekta *„Unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore”*, u vrijednosti od 200.000 eura, koji se finansira iz programa IPA 2020. Projekat će sprovoditi hrvatska Agencija za reviziju sistema implementacije programa Evropske unije, a početak projekta je planiran 16. januara 2023. godine. Takođe, završena je i evaluacija projekta *„Unapređenje kapaciteta organa sistema AFCOS u oblasti upravljanja nepravilnostima IPA 2020”*, u vrijednosti od 100.000 eura, koji će sprovoditi grčki Centar za međunarodno i evropsko ekonomsko pravo (CIEEL).

1.1.10. Tajeks

Tokom prve polovine 2022. godine³ posredstvom Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX), za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 42 događaja (radionice, radionice od kuće, ekspertske misije i studijske posjete), uz ekspertsku podršku sljedećih država članica EU:

---

³ Podaci predstavljeni u tabeli obuhvataju period 1.1.2022-30.6.2022.

Država	Broj događaja
Ostale države/organizacije	9
Grčka	1
EU institucije	24
Holandija	1
Hrvatska	4
Poljska	1
Slovenija	2
Ukupno	42

Kada su u pitanju oblasti u kojima je pružena podrška, najveći broj događaja je organizovan u okviru sljedećih oblasti: pravda i unutrašnji poslovi, unutrašnje tržište, poljoprivreda i bezbjednost hrane, životna sredina. Neophodno je pomenuti da su predstavnici Crne Gore učestvovali na TAIEX događajima koji su organizovani za više država istovremeno. Tokom prve polovine 2022. godine organizovano je 8 takvih događaja.

1.2. Programi Unije

Programi Evropske unije usmjereni su na ekonomsku, socijalnu i političku integraciju prvenstveno država članica EU, uz mogućnost postepenog uključivanja država kandidata za članstvo. U okviru finansijske perspektive 2021-2027, Crna Gora učestvuje u deset programa Unije: Horizont 2020, Erasmus+, Kreativna Evropa, Građani, jednakost, prava i vrijednosti, Carine, Evropski program za zapošljavanje i inovacije (EaSI), Fiskalis, EU 4 Health, Digitalna Evropa i Program jedinstvenog tržišta.

Tokom 2022. godine resorna ministarstva su stupila u kontakt sa relevantnim tijelima Evropske komisije i izrazila namjeru za učešće u Programima unije koji će biti aktuelni u okviru finansijske perspektive 2021-2027. Samim tim, do sada su sporazumi sa Evropskom komisijom potpisani za 3 programa i to: Horizont 2020, Erasmus+ i Kreativna Evropa.

1.3. IPARD II

Tokom 2022. godine, nastavljen je rad na ugovaranju, realizaciji i isplati sredstava projekata koji su ili će biti ugovoreni kroz objavljene javne pozive, kao i s objavljivanjem novih javnih poziva za mjere definisane Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II za 2014-2020.

S tim u vezi, četvrti javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ objavljen je 14. marta 2022. godine i bio je otvoren do 28. aprila 2022.

godine, pri čemu je maksimalni iznos dostupne podrške iznosio 15,7 miliona eura. Takođe, četvrti javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketnig poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ je objavljen 15. februara 2022. godine, i isti je bio otvoren do 31. marta 2022. godine, sa maksimalnim iznosom podrške od 9,8 miliona eura.

Dodatno, u cilju maksimalne iskorišćenosti sredstva koja su Crnoj Gori dostupna kroz IPARD II, 10. novembra 2022. godine Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je uputilo zahtjev Generalnom direktoratu za poljoprivredu i ruralni razvoj Evropske komisije (DG AGRI) za produžetak trošenja sredstava opredijeljenih za 2019, koja su morala biti potrošena do kraja 2022. godine. S tim u vezi, u svom odgovoru od 21. decembra 2022. godine, DG AGRI je odobrio produžetak roka sprovođenja opredijeljenih sredstava za 1 godinu, čime je Crna Gora dobila mogućnost da do kraja 2023. godine koristi ukupno 22,9 miliona eura. Dodatno, Crna Gora je tokom 2022. godine uputila zahtjev DG AGRI-ju za akreditaciju mjera IPARD II programa 7 – Diverzifikacija poljoprivrednih gazdinstava i 9 – Tehnička podrška. S tim u vezi, sredinom novembra 2022. godine u Crnoj Gori je boravila misija revizora Evropske komisije i u narednom periodu se očekuju rezultati njihovih nalaza, od kojih će zavistiti dalja dinamika akreditacije mjera.

1.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije

Podrška organizacijama civilnog društva, osim kroz programe prekogranične i transnacionalne saradnje u kojima civilni sektor već uspješno učestvuje, pruža se i kroz Instrument za civilno društvo. Instrumentom direktno upravlja Evropska komisija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, s planom da, uz kontinuiranu pripremu i jačanje kapaciteta, Crna Gora preuzme samostalno upravljanje ovim instrumentom. Sredstva za Instrument za civilno društvo izdvajaju iz godišnjih akcionih programa za Crnu Goru, u okviru sektora Demokratija i upravljanje.

U skladu sa Implementacionom odlukom Evropske komisije C(2021) od 16. decembra 2021. godine, u okviru Akcionog plana za civilno društvo i medije za period 2021-2023 za države Zapadnog Balkana i Tursku biće izdvojeno ukupno 218,5 miliona eura, za potrebe jačanja participativne demokratije i približavanja demokratskim vrijednostima EU. Od ovog iznosa, Crna Gora će biti podržana sa ukupno 6,85 miliona eura, od čega 6 miliona iznose EU sredstva.

1.5. Višekorisnički programi IPA-e

Akcije koje su podržane kroz program Višekorisničke IPA-e direktno priprema i sprovodi Evropska komisija, s ciljem promovisanja regionalne saradnje u skladu s prioritetima koji su definisani u relevantnim strateškim dokumentima.

S tim u vezi, tokom 2022. godine, nastavljene su redovne aktivnosti u okviru ovog programa, kao i finalizacija programiranja programa za 2022. i početak programiranja za 2023. godinu. Redovni koordinacioni sastanak Višekorisničke IPA-e je održan 7. juna 2022. godine putem online platforme Webex, na kojem su predstavljeni unaprijedi nacrti akcionih dokumenata predloženih za finansiranje kroz Višekorisničku IPA-u za period 2022.

Implementacionom odlukom C(2021)9716 Evropska komisija je usvojila program Višekorisničke IPA-e za 2021-2022. godinu, u ukupnom iznosu 192,75 miliona eura. Dodatno, 9. novembra 2022. godine, u skladu sa Implementacionom odlukom C(2022) 8066, Evropska komisija je podržala sprovođenje još četiri akcije u okviru programa Višekorisnička IPA za 2022. godinu, i to:

- *Horizontalni instrument EU-Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku – faza III*, ukupne vrijednosti 41.175 miliona eura;
- *EU podrška statistici na Zapadnom Balkanu i Turskoj*, ukupne vrijednosti 15,39 miliona eura;
- *EU4Youth: Evropska sedmica sporta na Zapadnom Balkanu*, ukupne vrijednosti 1 miliona eura;
- *Podrška učešću Zapadnog Balkana u programima Unije*, ukupne vrijednosti 21 miliona eura.

1.6. Instrument za evropsku integraciju

Instrument za evropsku integraciju (IEI) predstavlja horizontalnu akciju u okviru nacionalnog programa IPA-e, koja ima za cilj da ojača kapacitete institucija uključenih u proces planiranja, programiranja i implementacije IPA-e II, kao i da unaprijedi sektorsku koordinaciju. Takođe, cilj IEI je da blagovremeno i efikasno odgovori na potrebe pregovaračkog procesa i da na nivou sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u EU.

Instrumentom upravlja Upravni odbor kojeg čine predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Kancelarije za evropske integracije (Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora). Upravni odbor je odgovoran za koordinaciju sprovođenja IEI, provjeru kvaliteta i procjenu opravdanosti dostavljenih predloga akcija u skladu s definisanim kriterijumima, kao i za nadgledanje realizacije odobrenih akcija.

Tokom 2022. godine održan je jedan sastanak Upravnog odbora i ovom prilikom su odobrena ukupno 4 projekta u vrijednosti od 1,5 milion eura, a do decembra 2022. godine, pisanom procedurom su odobrena još dva projekta u vrijednosti od oko milion eura.

Upravni odbor je do sada odobrio ukupno 66 projekata, ukupne vrijednosti od oko 14 miliona i dodatnih 3 miliona hitne podrške zdravstvenom sistemu.

1.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir

Tokom 2022. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje petnaest nacionalnih projekata *tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije* koji se finansiraju sredstvima Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO).

Riječ je o sljedećim projektima:

1. *Priprema i revizija Glavnog projekta za rekonstrukciju puta Plužine - Šćepan Polje, vrijednosti 4,9 miliona eura;*
2. *Priprema studije izvodljivosti za Jadransko-jonski autoput/brzu cestu (zajednički projekat s Albanijom), vrijednosti 4,6 miliona eura;*
3. *Priprema Idejnog projekta za dionice Jadransko-jonskog gasovoda u Crnoj Gori i Albaniji (zajednički projekat s Albanijom), vrijednosti 2,5 miliona eura;*
4. *Priprema idejnog projekta i procjene društvenog i uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Smokovac - Tološi - Farmaci, vrijednosti 2,39 miliona eura;*
5. *Priprema idejnog projekta i studije procjene uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Mateševo – Andrijevića, vrijednosti 3,1 milion eura;*
6. *Priprema idejnog projekta za izgradnju prioritetne poddionice obilaznice oko Budve, vrijednosti 4,6 miliona eura;*
7. *Ažuriranje studije izvodljivosti s pratećom dokumentacijom za autoput Bar – Boljare, vrijednosti 1,3 miliona eura;*
8. *Izgradnja zatvora u Mojkovcu: revizija studije izvodljivosti, priprema idejnog projekta, elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, glavnog projekta i tenderske dokumentacije, vrijednosti 1,2 miliona eura;*
9. *Priprema sveobuhvatnog Glavnog projekta za unapređenje građevinske i elektromehaničke infrastrukture na dionici željezničke linije Golubovci – Bar (u okviru pruge Bar-Vrbnica) u vrijednosti od 3 miliona eura*
10. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu radi modernizacije pruge od Podgorice do granice sa Albanijom, vrijednosti 1,3 miliona eura;*
11. *Priprema studije izvodljivosti i procjene uticaja na životnu sredinu za Istočno-mediteranski koridor: Crna Gora - Srbija, R4 željeznička linija, dionica Bar-Vrbnica, vrijednosti 0,5 miliona eura;*
12. *Sistem upravljanja otpadnim vodama Pljevlja, faza II kanalizacione mreže, vrijednosti 350,000 eura;*
13. *Vodosnadbijevanje i odvođenje kanalizacije u opštini Ulcinj – Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i prateće infrastrukture, vrijednosti 1 milion eura;*
14. *Priprema projektne dokumentacije za drugu fazu unapređenja sistema upravljanja otpadnim vodama u opštini Nikšić, kroz izgradnju kanalizacione mreže za četiri*

prigradska naselja – Rubeža, Oštrovac, Dragovu luku i Ćemenca u Opštini Nikšić vrijednosti 625,000 eura;

15. *Ažuriranje tehničke dokumentacije i pripreme tenderske dokumentacije za drugu fazu razvoja širokopojasne infrastrukture za internet u Crnoj Gori* vrijednosti 550,000 eura;

Tokom 2022. godine, započeto je ili nastavljeno sprovođenje projekata odobrenih za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata koji su u okviru ovog instrumenta dodijeljeni Crnoj Gori u kontekstu Berlinskog procesa. Riječ je o investicionim grantovima za sljedeće projekte:

1. *Transbalkanski energetski koridor: Dio mreže u Crnoj Gori* - Ukupna vrijednost projekta je 128,85 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 26,85 miliona eura (1,85 miliona eura za tehničku podršku, 25 miliona eura za investicioni grant), dok je 25 miliona eura obezbjeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW), odnosno 60 miliona eura kod Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD);

2. *Izgradnja infrastrukture za vodosnabdevanje i sakupljanje otpadnih voda u Bokotorski zaliv faza II* - Ukupna vrijednost projekta je 25 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 8,9 miliona eura, dok je 14 miliona obezbjeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW);

3. *Istočno-mediteranski koridor: Crna Gora - Srbija, R4 željeznička linija, dionica Bar – Vrbnica (Rekonstrukcija željezničke pruge Vrbnica-Bar)* - Ukupna vrijednost projekta koji se sastoji od konstantne podrške EU rekonstrukciji ovog željezničkog koridora je 231,87 miliona eura. Za projekte koji su se sprovodili u toku 2022. godine EU je obezbijedila grantove vrijednosti 55,44 miliona eura, dok će ostatak biti finansiran kreditom Evropske investicione banke;

4. *Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bijelo Polje* - Ukupna vrijednost projekta iznosi 6,1 milion eura, bespovratna sredstva EU iznose 2,9 miliona eura, dok je ostatak obezbijedjen iz kreditnog zaduženja kod Evropske investicione banke (EIB).

5. *Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavne kanalizacione mreže u Podgorici* - Ukupna vrijednost projekta je 72,5 milion eura, od čega bespovratna sredstva ZIO bilateralnih donatora i EK iznose 37,74 miliona eura, 35 miliona obezbjeđeno iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke (KfW), dok su preostala sredstva iz nacionalnog kofinansiranja.

Ministarstvu evropskih poslova su kroz 27. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije, koji je bio otvoren do 18. februara 2022. godine, dostavljene 2 projektne aplikacije od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, odnosno Ministarstva ekonomskog razvoja,

U Rimu su 21. i 22. juna 2022. godine u hibridnom formatu održani sastanci strateškog i operativnog odbora ZIO. Crnoj Gori su oba projekta koji su predloženi za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije odobreni i to:

- *Priprema projektne dokumentacije za drugu fazu unapređenja sistema upravljanja otpadnim vodama u opštini Nikšić, kroz izgradnju kanalizacione mreže za četiri prigradska naselja (Rubeža, Oštrovac, Dragova Luka i Ćemenca) u opštini Nikšić za koji je odobren budžet od 625.000 eura;*
- *Ažuriranje tehničke dokumentacije i pripreme tenderske dokumentacije za drugu fazu razvoja širokopojasne infrastrukture za internet u Crnoj Gori za koji je odobren budžet od 550.000 eura.*

Ministarstvu evropskih poslova su kroz 28. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije dostavljene 2 projektne aplikacije od strane Ministarstva kapitalnih investicija, dok su 3 projektne aplikacije dostavljene kroz 7. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata projektne aplikacije dostavili Ministarstvo kapitalnih investicija (1), Ministarstvo prosvjete (1) i Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (1). Ovi pozivi su bili otvoreni do 26. avgusta 2022. godine.

U Briselu su 5. decembra 2022. godine u hibridnom formatu održani sastanci strateškog i operativnog odbora ZIO. U odnosu na Crnu Goru, na sastanku je predstavljena pozitivno ocijenjena projektna aplikacija *Dopuna studije izvodljivosti, procjena uticaja na životnu sredinu i priprema glavnih projekata za nastavak izgradnje autoputa Bar-Boljare*, u okviru 28. poziva tehničke podrške za pripremu projektne dokumentacije u vrijednosti od 6 miliona eura.

Na istom sastanku su odobrena i 2 projekta koji su pozitivno ocijenjeni kroz 7. poziv za sufinansiranje investicija i to:

- *Unapređenje komunalne infrastrukture u opštinama Kolašin, Mojkovac i Rožaje za koji je odobreno oko 23 miliona eura i*
- *Unapređenje obrazovne infrastrukture u Crnoj Gori za koji je odobreno oko 11 miliona eura;*

Dodatno, operativni odbor ZIO je pisanom procedurom donio odluku o raspisivanju 29. poziva za dostavljanje projekata za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije i 8. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Rok za podnošenje projektnih prijava za oba poziva je 24. februar 2023. godine.

2. Programi regionalne i teritorijalne saradnje

U okviru **programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija**, od 7 projekata, ukupne vrijednosti 3,12 miliona eura, koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva, u toku je sprovođenje pet projekata, dok su dva projekta uspješno završena. U cilju nadgledanja sprovođenja projekata kao i podrške korisnicima u periodu od 15. do 30. marta 2022. sproveden je drugi ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva. Forum sa korisnicima projekata Drugog Poziva organizovan je 9. septembra 2022. godine u Skadru, u cilju doprinosa poboljšanju učinka implementacije projekata kroz razmjenu mišljenja korisnika bespovratnih sredstava o tekućoj implementaciji projekata, aktuelnim problemima i dobrim praksama, te kroz podsticanje međuprojektne komunikacije. Radionica za pripremu punih aplikacija za uspješne aplikante Trećeg poziva održana je on-line 29. juna 2022. godine.

Proces ocjenjivanja projekata pristiglih u okviru Trećeg poziva je završen u decembru 2022. godine kada je i ugovoreno 6 projekata koji će započeti implementaciju u 2023. godini. S obzirom da je dio sredstava koji je bio dostupan u okviru Trećeg poziva preostao, operativne strukture programa dogovorile su objavu Četvrtog poziva za podnošenje prijedloga projekata kako bi se preostala sredstva stavila na raspolaganje potencijalnim korisnicima a njegova objava planirana je tokom prvog kvartala 2023.

Tokom 2022. godine održana su tri sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa (ZON) i to 11. februara, 19. decembra i 29. decembra 2022. godine. Tokom ovih sastanaka ZNO je donio odluke/odobrio relevantne dokumente (Godišnji izvještaj o radu, Godišnji plan rada, Godišnji plan komunikacije i vidljivosti), dao pozitivno savjetodavno mišljenje na listu projekata predloženih za finansiranje u okviru Trećeg poziva i donio odluku u vezi sa tematskim prioritetima, specifičnim ciljevima i ciljnim korisnicima za Četvrti poziv za podnošenje predloga projekata.

Bilateralni sastanak operativnih struktura održan je 31. oktobra 2022. godine u Tirani i tom prilikom je dogovoreno unapređenje aktivnosti i dalja dinamika rada obje strukture. Takođe, Kancelarija rukovodioca Operativne strukture je 27. decembra 2022. godine sprovela posjetu na licu mjesta u cilju praćenja održivosti projekata za ugovore iz Prvog poziva za projekat CFCU/MNE/051 – Očuvanje kulturnog pejzaža Crne Gore i Albanije.

Tokom marta i februara 2022. promovisano je 8 kratkih video klipova (4 na crnogorskom i 4 na albanskom jeziku) koji su pripremljeni kako bi promovisali projekte finansirane u okviru programa kao i primjere najbolje prakse. U cilju promocije programa, projekata i njihovih rezultata, 24. juna 2022. godine je organizovana radionica za novinare, tokom koje su novinari iz više crnogorskih medija imali priliku da obiđu projekte na sjeveru Crne Gore, upoznaju se sa njihovim rezultatima i pišu o tome u svojim medijima. Ista radionica za predstavnike albanskih medija organizovana je u

Albaniji 11. novembra 2022. godine. Tokom 2022. godine pripremljena su i distribuirana tri izdanja biltena "Unapređivanje saradnje". Takođe, krajem decembra 2022. godine završena je izrada petnaestominutnog promotivnog filma pod nazivom "Promocija ekoturizma na teritoriji Crne Gore, Albanije i Kosova" koji će premijerno biti prikazan početkom 2023, a koji ima za cilj promociju svih projekata iz oblasti turizma sprovedenih u okviru programa prekogranične saradnje sa Albanijom i Kosovom kao i promociju regije i regionalne saradnje.

Kada je u pitanju naredna faza Programa za period 2021-2027, IPA III, programski dokument je odobren od strane Evropske komisije 25. maja 2022. godine. Nakon odobrenja programskog dokumenta započete su pripremne aktivnosti za početak implementacije programa.

Kada je riječ o **programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, od ukupno 6 projekata ugovorenih u okviru Drugog poziva, ukupne vrijednosti 2,4 miliona eura nastavljeno je sprovođenje tri projekta, dok su tri projekta uspješno završena. U periodu od 3. juna do 26. jula 2022. godine sproveden je treći ciklus monitoring posjeta projektima koji su ugovoreni u okviru Drugog poziva koje su imale za cilj nadgledanje implementacije projekata kao i podršku korisnicima. U Prištini je 16. septembra 2022. godine organizovan Forum sa korisnicima projekata Drugog Poziva, u cilju povećanja kapaciteta korisnika projekata sa ciljem da se doprinese poboljšanju uticaja projekata koji se sprovode i to kroz razmjenu mišljenja korisnika grantova u vezi sa tekućom implementacijom projekta, aktuelnim pitanjima i dobrim praksama i kroz podsticanje među-projektne komunikacije. Radionica za pripremu punih aplikacija za uspješne aplikante Trećeg poziva održana je on-line 31. marta 2022. godine.

Proces ocjenjivanja projekata pristiglih u okviru Trećeg poziva je završen u decembru 2022. godine kada je i ugovoreno 10 projekata koji će započeti implementaciju u 2023. godini. Nakon završenih revizija budžeta ugovorenih projekata i uzimajući u obzir izvjesna preostala sredstva, Ugovorno tijelo će preduzeti korake ka ugovaranju još jednog projekta koji se nalazi na rezervnoj listi. Sedmi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje Programa (ZON), tokom koga je ZON dao pozitivno savjetodavno mišljenje na listu projekata predloženih za finansiranje u okviru Trećeg poziva održan je 14. decembra 2022. godine.

Tokom marta i februara 2022. promovisano je 8 kratkih video klipova (4 na crnogorskom i 4 na albanskom jeziku) koji su pripremljeni kako bi promovisali projekte finansirane u okviru programa kao i primjere najbolje prakse. Radionica za novinare u Crnoj Gori koja je imala za cilj promociju programa i projekata je održana 1. jula 2021. godine i obuhvatila je posjetu projektima koji se realizuju u opštinama Gusinje, Plav i Andrijevića. Tokom radionice, novinari su imali priliku da obiđu lokacije koje su rezultat projekata ugovorenih u okviru Prvog i Drugog poziva za podnošenje projektnih prijedloga u okviru ovog programa.

Kada je u pitanju naredna faza Programa za period 2021-2027, IPA III, programski dokument je odobren od strane Evropske komisije 31. maja 2022. godine. Nakon odobrenja programskog dokumenta započete su pripremne aktivnosti za početak implementacije programa.

Što se tiče **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora 2014-2020**, tokom 2022. godine u fazi realizacije je bio jedan projekat koji je ugovoren u okviru Prvog poziva, te 8 projekata ugovorenih u okviru Drugog poziva koji su doprinijeli jačanju socijalne inkluzije ranjivih grupa, te unapređenju kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala u programom obuhvaćenoj oblasti.

U okviru Trećeg poziva, koji je bio raspisan u periodu od 3. marta do 1. juna 2022. godine, u decembru 2022. godine su ugovorena četiri projekta ukupne vrijednosti 1,34 miliona eura, dok se u 2023. godini očekuje ugovaranje projekata koji će biti finansirani iz preostalih sredstava u okviru Programa iz alokacija za 2019. i 2020. godinu, a odnose se na povećanje zapošljivosti i mogućnosti zapošljavanja, poboljšanje upravljanja otpadom i otpadnim vodama, kao i unapređenje kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala u programom obuhvaćenoj oblasti.

Održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje, 9. februara kada je razmatran i usvojen Godišnji izvještaj o sprovođenju Programa za 2021. godinu, dok je na sastanku 2. decembra razmotrena preliminarna lista odobrenih projekata za finansiranje u okviru Trećeg poziva i dato pozitivno mišljenje na istu.

Nastavljene su aktivnosti na sprovođenju monitoring posjeta projektima finansiranim u okviru Programa. Bilateralni sastanak operativnih struktura održan je 30. novembra 2022. godine u Beogradu kada su razmatrane teme koje se tiču statusa Trećeg poziva za predloge projekata, verifikaciju troškova, nepravilnosti, upravljanje rizicima i pravni okvir za IPA III. Posjeta na licu mjesta u cilju praćenja održivosti projekata za ugovore iz prvog poziva za projekat CFCU/MNE/071 – Zeleni poslovi za bolju budućnost prekograničnog regiona Crne Gore i Kosova je održana 27. decembra 2022. godine.

Evropska komisija je 25. maja 2022. godine usvojila IPA Program prekogranične saradnje Srbija-Crna Gora 2021-2027, koji će finansijski biti podržan sa ukupno 8,4 miliona eura. U finansijskoj perspektivi 2021-2027 u okviru Programa će biti podržani projekti koji će doprinijeti poboljšanju mogućnosti zapošljavanja i socijalnih prava kroz nova zapošljavanja, mobilnost radne snage i socijalnu i kulturnu inkluziju, kao i poboljšanje poslovnog okruženja i konkurentnosti kroz unapređenje turizma i kulturnog i prirodnog nasljeđa. Potpisivanje Finansijskog sporazuma između Evropske komisije i zemalja učesnica u Programu se očekuje u prvoj polovini 2023. godine, dok se objava Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru novog programa očekuje u drugoj polovini 2023. godine.

U okviru **programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014 - 2020**, do sada su objavljena tri poziva, kroz koje je ugovoreno 20 projekata ukupne vrijednosti 8,95 miliona eura, od čega EU doprinos iznosi oko 7,44 miliona eura. Kroz Prvi poziv su ugovorena 3 projekta, ukupne vrijednosti EU finansiranja oko milion eura. Projekti su se sprovodili u oblasti promocije zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne inkluzije, unapređenja turizma i kulturne i prirodne baštine. U okviru Drugog poziva za dostavljanje predloga projekata ugovoreno je 12 projekata, ukupne vrijednosti EU finansiranja oko 4,37 miliona eura. Kroz ovaj poziv projekti su doprinijeli boljem upravljanju i energetske efikasnosti lokalnih vodovodnih sistema, sistema otpadnih voda i čvrstog otpada i zaštiti životne sredine, kao i poboljšanju kvaliteta i raznolikosti turističke ponude koja počiva na prirodnoj i kulturnoj baštini. Kroz treći poziv ugovoreno je 5 projekata EU kontribucije 2,19 miliona eura. Projekti, čije je sprovođenje otpočelo tokom prve polovine 2022. godine, usmjereni su na poboljšani pristup tržištu rada i zapošljavanje, prevenciju i upravljanje rizikom, ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama. Do sada je uspješno sprovedeno i zatvoreno 13 projekata Prvog i Drugog poziva, dok se trenutno sprovodi 1 projekat Drugog poziva i 5 projekata Trećeg poziva.

Tokom 2022. godine održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje. Na sastanku 2. juna razmotren je napredak u sprovođenju Programa i projekata i predstavljeni su projekti ugovoreni u okviru Trećeg poziva, dok je na sastanku 20. decembra, pored konstatovanja napretka u sprovođenju Programa i projekata, Zajednički odbor usvojio Plan rada i Plan komunikacionih aktivnosti za 2023. Redovno su sprovedene monitoring posjete projektima.

Evropska komisija je 19. maja 2022 godine usvojila IPA III program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2021-2027. Budžet programa u finansijskoj perspektivi 2021 – 2027 iznosiće 8,4 miliona eura EU kontribucije. Objava Prvog poziva u okviru novog programa očekuje se tokom prve polovine 2023. godine.

Kada je riječ o **trilateralnom Interreg IPA programu prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru**, od 32 projekta koja su odobrena u okviru Prvog poziva, čija je ukupna vrijednost 30,5 miliona eura, od čega je za crnogorske organizacije i institucije opredijeljeno 7,34 miliona eura, 31 projekat je završen, dok je sprovođenje jednog projekta (ON CLOUD NINE) i dalje u toku. Takođe, nastavljeno je sprovođenje 8 ugovorenih tematskih projekata, ukupne vrijednosti 40 miliona eura, od čega crnogorskim partnerima pripada 10,5 miliona eura. Projekti obuhvataju realizaciju zajedničkih aktivnosti u oblastima kulturne saradnje, upravljanja i reagovanja u vanrednim situacijama, zdravstvene zaštite, poljoprivrede i ribarstva, unapređenja turističke ponude, bolje povezanosti programskog područja i jačanja konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. Završetak projekata se očekuje do juna 2023. godine. U okviru Drugog ciljanog poziva u kome je odobreno 40 projekata, crnogorski partneri

učestvuju u 27 projekata (20 standardnih i 7 projekata manjeg obima), od čega je za crnogorske korisnike opredijeljeno 3 miliona eura. Sprovođenje projekata Drugog ciljanog poziva otpočelo je krajem 2020. godine. Završetak projekata je planiran za jun 2023. godine, s obzirom na to da je dio projekata produžen imajući u vidu uticaj COVID-19 pandemije na projektne aktivnosti.

Tehnički sastanak između Upravljačkog tijela i Nacionalnog tijela programa održan je 31. marta 2022. u Bariju, dok je istog dana održan i trening za kontrolne jedinice za sve tri zemlje. Održana su dva sastanka Zajedničkog odbora za nadgledanje 13. aprila i 14. novembra 2022. godine u Bariju.

Program **Interreg IPA Južni Jadran** za period 2021-2027 je nastavak Interreg IPA Programa prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru za period 2014-2020. i Evropska komisija ga je usvojila 26. septembra 2022. Ukupan budžet Programa iznosi 82 miliona eura. Program će se sprovoditi u okviru pet tematskih prioriteta: Pametnija Evropa, usmjeren na inovacije i unapređenje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća kroz zajedničke prekogranične akcije; Zelenija Evropa, usmjeren na promovisanje energetske efikasnosti, prilagođavanje na klimatskim promjenama i sprečavanju rizika, kao i zaštitu biološke raznolikosti i smanjenje zagađenja; Povezaniya Evropa, usmjeren na razvijanje održive i intermodalne nacionalne, regionalne i lokalne mobilnosti; Socijalnija Evropa, usmjeren na poboljšanje pristupa inkluzivnim i kvalitetnim uslugama u obrazovanju i jačanje uloge kulture i održivog turizma u ekonomskom razvoju i socijalnoj inkluziji; Bolje upravljanje, usmjeren na unapređivanje saradnje institucija u sve tri zemlje u cilju povećanja efektivnosti javnih politika i njihove umreženosti.

Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata u okviru novog Interreg IPA programa prekogranične saradnje Južni Jadran objavljen je 29. decembra 2022. godine sa rokom za podnošenje projektnih predloga do 29. marta 2023. godine. Poziv je otvoren za javne organe i neprofitne organizacije sa sjedištem u Italiji (pokrajine Pulja i Molize), Albaniji i Crnoj Gori. Trajanje projekata ograničeno je na 12 mjeseci, a ukupan budžet ovog poziva iznosi 5 miliona eura. Kapitalizacija rezultata podrazumijeva da se prethodno ostvareni rezultati koriste i prenesu na druge organizacije, geografska područja, sektore i druge kontekste. Kroz ovaj poziv biće podržane tri vrste kapitalizacije rezultata: rezultati ostvareni u projektima podržanim kroz Interreg IPA program prekogranične saradnje Italija – Albanija – Crna Gora 2014-2020; rezultati ostvareni kroz druge fondove, programe, inicijative, projekte i geografske kontekste; rezultati ostvareni od strane partnera na projektu, a koji su opštepoznati kao primjeri dobre prakse, o čemu se dostavlja dokaz o izvršenoj eksternoj/nezavisnoj ocjeni. U cilju predstavljanja pravila Poziva, u Podgorici je 23. novembra 2022. godine održan info dan.

U okviru **Interreg IPA programa prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru**, tokom 2022. godine nastavljeno je sprovođenje projekata

koji su izabrani za finansiranje u okviru Drugog poziva, ukupne vrijednosti oko 38 miliona eura. Za crnogorske partnere, koji su ostvarili učešće u 33 projekta ukupne vrijednosti 35,24 miliona eura, opredijeljeno je oko 10,1 miliona eura. Do kraja godine završena su 22 projekta, a završetak preostalih se očekuje tokom prvog kvartala 2023. godine.

Održano je ukupno 7 tehničkih sastanka između Upravljačkog tijela i nacionalnih tijela Programa, 3. marta, 8. juna, 17. oktobra, 4. novembra i 8. decembra u onlajn formatu, odnosno 29. septembra u Neumu i 14. decembra u Zagrebu. Takođe, održan je sedmi po redu sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje, i to 29. novembra u onlajn formatu.

Programski događaj povodom Dana evropske saradnje organizovan je 30. septembra u Neumu. Dan evropske saradnje obilježen je i 12. oktobra u Nikšiću. Tom prilikom, predstavnici Ministarstva evropskih poslova posjetili su opštinu i obišli Inovaciono-preduzetnički centar Tehnopolis, te uručili didaktičke igračke djeci koja su korisnici Udruženja za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju iz Nikšića.

Tokom godine nastavljen je intenzivan rad na završetku procesa programiranja za novi za finansijski period 2021-2027. Sastanak Radne grupe za programiranje održan je 8. februara u onlajn formatu, a Programski dokument su članovi Radne grupe odobrili putem pisane procedure krajem juna 2022. godine, nakon čega je isti dostavljen Evropskoj komisiji na razmatranje i usvajanje.

Nakon više od dvije godine, koliko je trajao proces programiranja, Evropska komisija je 3. novembra 2022. godine odobrila Interreg VI-A IPA program Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora, koji će se sprovoditi u finansijskom razdoblju 2021-2027. Tim povodom, u Zagrebu je 13. decembra upriličena svečana konferencija, na kojoj je predstavljen novi Interreg VI-A IPA program prekogranične saradnje, kao i dosadašnji rezultati tekućeg programa saradnje između Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

U okviru **Dunavskog transnacionalnog programa (DTP)** nastavljeno je sprovođenje pet projekata, odobrenih u okviru Trećeg poziva, u kojima u svojstvu projektnih partnera učestvovala crnogorske institucije. Riječ je o projektima koji su posvećeni razvoju inovacija, zaštiti životne sredine, obnavljanju ekoloških koridora i poboljšanju institucionalnih kapaciteta korisnika na području Dunavskog regiona. Ukupan iznos sredstava opredijeljenih za realizaciju aktivnosti crnogorskih partnera iznosi 643 hiljade eura. Održan je jedan sastanak Odbora za nadgledanje, 16-17. maja 2022. godine. Tokom 2022. godine sprovedene su aktivnosti posvećene procesu programiranja novog Programa Dunavskog regiona 2021-2027, kao svojevrsnog nastavka Dunavskog transnacionalnog programa. U tom smislu, održana su dva sastanka Radne grupe za programiranje na kojima su definisani iznosi budžeta programa i projekata tehničke podrške, usvojen nacrt prvog poziva za dostavljanje predloga projekata i usklađena konačna verzija teksta osnovnog programskog dokumenta. Ukupan budžet novog

programa iznosi 266 miliona eura, od čega je doprinos EU 213 miliona eura. Crna Gora je 25. jula 2022. godine potpisala Sporazum o sadržaju Programa Dunavskog regiona i potvrdi nacionalnog kofinansiranja za period 2021-2027, kojim se izražava saglasnost sa sadržajem Programa Dunavskog regiona i definišu obaveze država učesnica u procesu sprovođenja Programa. Takođe, Prvi poziv za dostavljanje predloga projekata, ukupne vrijednosti 91,7 miliona eura, bio je otvoren od 29. septembra do 1. novembra 2022. godine. Program Dunavskog regiona je zvanično odobren od strane Evropske komisije 29. novembra 2022. godine. Konačno, prvi sastanak Odbora za nadgledanje novog programa održan je 5-6. decembra 2022. godine.

Kada je riječ o **Jadransko-jonskom transnacionalnom programu (ADRION)**, nastavljena je implementacija 21 projekta, odobrenih tokom Drugog, Trećeg i Četvrtog poziva u kojima crnogorski partneri imaju na raspolaganju oko 2,4 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima valorizacije i očuvanja prirodnog i kulturnog naslijeđa, zaštite životne sredine i unapređenja sistema pomorskog saobraćaja. Peti vanredni poziv za dostavljanje predloga projekata trajao je od 7. juna do 8. jula 2022. godine. Poziv je bio ograničenog karaktera, s obzirom da je namijenjen isključivo univerzitetima, naučno-istraživačkim institucijama i organizacijama za podršku razvoju preduzetništva. Cilj poziva je jačanje kompetencija i vještina u oblastima od strateške važnosti za Jadransko-jonski region, poput plave ekonomije, socijalnih inovacija, obnovljive energije i cirkularne ekonomiju, te će kroz realizaciju projekata biti pružena podrška pripremnim aktivnostima posvećenim razvoju transnacionalnih master studijskih programa u navedenim oblastima.

Povodom potrebe sagledavanja finansijskih učinaka ostvarenih tokom dosadašnjeg sprovođenja programa, održan je sastanak Odbora za nadgledanje 21. decembra 2022. godine.

Što se tiče procesa programiranja novog IPA Jadransko-jonskog programa (IPA ADRION), održano je pet sastanaka Radne grupe za programiranje koji su rezultirali postizanjem konsenzusa u pogledu usvajanja konačne verzije Osnovnog programskog dokumenta, kao i teksta posvećenog specifičnom cilju ISO1 i aneksu 3 Osnovnog programskog dokumenta, kojim je definisan način pružanja podrške sprovođenju ciljeva Strategije EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR). Sporazum o sadržaju IPA ADRION programa i potvrdi nacionalnog kofinansiranja za period 2021-2027, kojim se izražava saglasnost sa sadržajem programa, definišu obaveze država učesnica u procesu njegovog sprovođenja i utvrđuju iznosi budžeta za nacionalne projekte tehničke podrške, Crna Gora je potpisala 11. novembra 2022. godine. Konačno, Evropska komisija je zvanično odobrila IPA ADRION program 30. novembra 2022. godine, čime su se stekli svi uslovi za njegovu nesmetanu implementaciju tokom naredne finansijske perspektive.

U okviru **Interreg Mediteranskog transnacionalnog programa 2014-2020 (MED)** tokom 2022. godine završeno je sprovođenje 21 projekta na teritoriji Crne Gore. Iskustva i rezultati ovih projekata predstavljaju osnovu za novu finansijsku perspektivu 2021-2027 i program Interreg Euro-MED, koji je odobren od strane Evropske komisije 31. maja 2022. Crna Gora je 8. marta 2022. potpisala pred-Sporazum o sadržaju Interreg VI-B Euromediterranskog programa saradnje 2021-2027 i potvrdu nacionalnog sufinansiranja. Tokom ove godine objavljena su tri poziva za dostavljanje projektnih predloga u okviru programa Interreg Euro-MED, i to prvi i treći pod prioritetom Upravljanje, dok je drugi poziv orijentisan na prioritete Pametniji i Zeleniji Mediteran. U okviru Prvog i Trećeg poziva odobreno je ukupno 8 projekata, dok crnogorski partneri učestvuju u dva projekta. Ugovoranje ovih projekata, kao i potpisivanje Finansijskog sporazuma očekuju se u prvom kvartalu 2023. godine.

Kada je riječ o makroregionalnim strategijama, tokom izvještajnog perioda, Ministarstvo evropskih poslova je nastavilo da koordinira i prati sprovođenje **Strategije EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR)**, kao i sprovođenje strateškog projekta *Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR) – Facility Point*.

Jedna od ključnih aktivnosti tokom I kvartala 2022. godine bila je promocija zaštićenih morskih područja u Crnoj Gori, kao jednog od prioriteta u okviru trećeg stuba EUSAIR–Kvalitet životne sredine. Uz podršku projekta *Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR) – Facility Point* i u saradnji s Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma pripremljen je promotivni film o zaštićenim morskim područjima u Crnoj Gori, a upriličena je i promocija EUSAIR-a i zaštićenih morskih područja za nacionalne zainteresovane strane u Podgorici 28. marta 2022.

Predstavnici Ministarstva evropskih poslova učestvovali su na XVII sastanku Upravnog odbora EUSAIR-a, koji je održan u online formatu 2-3. marta 2022, te na događaju pod nazivom „Budućnosti strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region“ koji je održan 7. aprila 2022 u Ankoni.

U Ulcinju je 6. jula 2022. održan događaj „Promocija zaštićenih morskih područja u Crnoj Gori u okviru EUSAIR“ na kome su predstavljene novine u pogledu upravljanja crnogorskim obalnim područjem, dok je na Žabljaku 5. avgusta 2022. održana konferencija „Ekološka povezanost u okviru Jadransko-jonskog regiona“ na kojoj je diskutovano o aktuelnim politikama u oblasti zaštite životne sredine i zaštićenih morskih područja. U periodu 19-23. septembra 2022. u Izoli (Slovenija), u okviru Nedelje mediteranskih obalnih i makroregionalnih strategija, predstavljene su aktuelnosti u oblasti plavog rasta i održivog korištenja potencijala Jadransko-jonskog regiona. U Sarajevu je 6. oktobra 2022. održan XVIII sastanak Upravnog odbora EUSAIR-a, kome su prethodili tehnički sastanci EUSAIR nacionalnih koordinatora i EUSAIR koordinatora

stubova, 5. oktobra 2022. Takođe, održan je prvi sastanak Radne grupe za reviziju EUSAIR, u Zagrebu, 9. decembra 2022, kao i XV sastanak Upravnog odbora projekta "Jedinica za podršku – podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region (EUSAIR)", 14. decembra 2022, u Ljubljani.

Što se tiče **Strategije Evropske unije za Dunavski region (EUSDR)**, tokom izvještajnog perioda, predstavnici Ministarstva evropskih poslova prisustvovali su sastanku radne grupe za formiranje Dunavskog savjeta za mlade, koji je održan 4. II 2022, kao i sastanku nacionalnih koordinatora, koji je održan 22. II 2022.

U cilju obilježavanja nedjelje makro-regionalnih strategija i promocije istih, predstavnici Ministarstva evropskih poslova i Ministarstva ekonomskog razvoja održali su predavanja u Školi za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ u Podgorici (16. marta 2022.) i Srednjoj stručnoj školi na Cetinju (18. marta 2022.), sa posebnim akcentom na održivi turizam.

Online sastanak nacionalnih koordinatora Strategije i koordinatora prioriteta održan je 19. maja 2022, a 31. maja 2022. je organizovan online sastanak Upravljačke grupe za prioriteta oblast 10 – Institucionalni kapaciteti i saradnja. U hibridnom formatu okviru EUSDR foruma održan je ministarski sastanak 19. oktobra 2022. na kojem je učestvovala ministarka evropskih poslova Jovana Marović. Nacionalni koordinator Strategije za EU fondove Bojan Vujović je 20. oktobra 2022. učestvovao na panelu o uključivanju EUSDR prioriteta u programe Evropske unije.

3. IPA III (2021-2027)

Nakon stupanja na snagu Regulative (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta pretpristupne podrške (IPA III), neophodno je bilo propisati detaljna pravila za sprovođenje finansijske podrške EU u okviru IPA-e III. S obzirom na to da regulative EU nijesu direktno primjenljive na države ne-članice EU, detaljna pravila o sprovođenju IPA III podrške definisana su *Okvirnim finansijskim sporazumom o partnerstvu između Evropske unije i Crne Gore, koju predstavlja Vlada Crne Gore, o modelima sprovođenja finansijske podrške Evropske unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA)*. S tim u vezi, nakon utvrđivanja od strane Vlade, Skupština Crne Gore je 29. septembra 2022. godine usvojila Zakon o potvrđivanju ovog sporazuma. Zakon je objavljen u „Službenom listu CG – Međunarodni ugovori“, (broj 006/22 od 21. oktobra 2022. godine) i isti je stupio na snagu 29. oktobra 2022. godine, dok je sami sporazum stupio na snagu 2. novembra 2022. godine, razmjenom pisama između Crne Gore i Evropske komisije. Na ovaj način, ispunjeni su svi formalno-pravni preduslovi za potpisivanje godišnjih finansijskih sporazuma za IPA III programe, a time i preduslovi za početak ugovaranja i trošenje sredstava EU koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz finansijsku perspektivu IPA 2021-2027.

Kada su u pitanju pravila programiranja i sprovođenja IPA III podrške, shodno odredbama koje važe u državama članicama EU prilikom korišćenja Evropskih strukturnih i investicionih fondova, ključni kriterijumi za dodjelu finansijske podrške u IPA III perspektivi su relevantnost (strateški značaj) i zrelost predloženih projekata. Ovo se prije svega odnosi na adekvatnu spremnost tenderske i projektne dokumentacije, kao i pravnih i tehničkih preduslova, što u najvećoj mjeri zavisi od vrste projekta. Iznosi i oblasti podrške su preciznije definisani IPA programskim okvirom, kao glavnim strateškim dokumentom za programiranje u IPA-i III, i to kroz pet oblasti podrške, takozvanih prozora: (1) Vladavina prava, temeljna prava i demokratija; (2) Dobro upravljanje, usklađivanje sa pravnom tekovinom, strateško komuniciranje i dobrosusjedski odnosi; (3) Zelena agenda i održivo povezivanje; (4) Konkurentnost i inkluzivni rast i (5) Teritorijalna i prekogranična saradnja.

3.1. IPA 2021

Finansijski sporazum za program IPA 2021 potpisan je 15. decembra 2022. godine i njime je opredijeljeno ukupno 33.517.352,94 eura, od čega je iznos EU sredstava 32.410.000,00 eura, dok je iznos nacionalnog kofinansiranja 1.107.352,94 eura. Opredijeljena sredstva su namijenjena za sprovođenje pet akcija, i to:

- *Instrument za evropsku integraciju*, koja je podržana sa 3,65 miliona eura;
- *Aktivnosti u vezi sa pravnom tekovinom iz oblasti politika životna sredina i klimatska akcija*, koja je podržana sa 6,275 miliona eura bespovratnih sredstava EU, dok nacionalno kofinansiranje iznosi 1,107 miliona eura;
- *Podrška EU održivom povezivanju i zelenoj agendi u Crnoj Gori*, podržana u iznosu od 3,485 miliona eura;
- *Podrška EU sektoru poljorivrede u Crnoj Gori*, podržana u iznosu od 9 miliona opredijeljenih EU sredstava;
- *Instrument EU za podršku reformama*, podržana u iznosu od 10 miliona eura.

Potpisivanjem finansijskog sporazuma, kreirani su svi preduslovi za početak sprovođenja akcija i aktivnosti planiranih ovih programom.

3.2. IPA 2022

Tokom 2022. godine, Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora, u saradnji sa Delegacijom EU i resornim ministarstvima je radila i na finalizaciji programiranja IPA-e 2022. S tim u vezi, sredinom jula 2022. godine, Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora je unaprijeđene verzije akcionih dokumenata dostavila Delegaciji EU na dalju proceduru, a sam program Evropska komisija je usvojila 5. decembra 2022. godine. Tokom 2023. godine se očekuje i potpisivanje predmetnog finansijskog sporazuma, samim tim i početak sprovođenja planiranih aktivnosti.

Ukupna vrijednost programa je 37,7 miliona eura (bez nacionalnog kofinansiranja). Pored horizontalne akcije *Instrument za evropsku integraciju*, za koju je opredijeljeno 8,72 miliona eura, programom su predviđene i dvije direktne budžetske podrške za: 1) *reformu javne uprave*, u ukupnom iznosu od 14 miliona eura i 2) *integrisano upravljanje granicom*, u ukupnom iznosu od 15 miliona eura.

3.3. IPA 2023

Tokom 2022. godine nastavljeno je sa programiranjem IPA III finansijske perspektive sa fokusom na programiranje programa IPA 2023. S tim u vezi, nakon višemjesečnih konsultacija sa resornim ministarstvima i Delegacijom EU, 25. jula 2022. godine Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora je dostavila Delegaciji EU i prve nacрте koncepata projektnih predloga za godišnje i višegodišnje programe za program IPA 2023 i nakon 2023, kao i unaprijeđenu verziju Strateškog odgovora sa predlogom akcija za finansiranje do 2025. godine. Ovom prilikom Crna Gora je predložila nacрте projektnih prijedloga za sva četiri prozora u IPA-i III, odnosno ukupno 16 nacрта projektnih prijedloga za program IPA 2023 i dva koncepta operativnih programa za prozore III i IV za period 2024-2027, u ukupnoj vrijednosti od 130,2 miliona eura bespovratnih sredstava.

Međutim, zbog trenutne energetske krize izazvane ratom u Ukrajini, Evropska komisija je odlučila da sredstva planirana za ovaj program presumjeri na ublažavanje efekata krize, čime su i aktivnosti planirane kroz program IPA 2023 pomjerene za finansiranje kroz program IPA 2024. S tim u vezi, dopisom od 21. decembra 2022. godine, Evropska komisija je informisala Kancelariju nacionalnog IPA koordinatora o sprovedenoj ocjeni relevantnosti dostavljenih projektnih prijedloga, sa rokom dostavljanja unaprijeđenih verzija akcionih dokumenata i nacрта operativnih programa do 31. marta 2023. godine, informišući ujedno o pomjeranju aktivnosti za IPA-u 2024. Na ovaj način, proces programiranja će biti nastavljen u skladu s ranije najavljenom dinamikom i planom da program IPA 2024 bude usvojen početkom 2024. godine.

3.3.1. Podrška energetske krizi

Na inicijativu Sjeverne Makedonije i ostalih država Zapadnog Balkana koje su teže pogođene energetske krizom izazvanom ratom u Ukrajini, koje su se obratile Evropskoj komisiji u cilju dobijanja podrške za ublažavanja efekata nasrle krize, Evropska komisija je donijela odluku da sve države Zapadnog Balkana podrži sa dodatnom jednom milijardom eura bespovratnih sredstava, koja će biti namijenjena za pružanje kratkoročne i srednjeročne podrške za postizanje većeg stepena energetske nezavisnosti i prelaska na obnovljive izvore energije.

Opredijeljena sredstva će biti usmjerena na sljedeći način:

- 500 miliona eura će biti namijenjeno za zajedničku, regionalnu podršku. Ovim sredstvima će biti podržani regionalni programi koji se već sprovode uz podršku EU, kao što je Program energetske efikasnosti plus (REEP +), Garatni instrument EU i konkretne investicije u infrastrukturu kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir, sa fokusom na projekte koji podrazumijevaju djelimičnu ili potpunu podršku iz sektora energetike.
- Preostala sredstva od 500 miliona eura će biti podijeljena kroz nacionalne programe svakoj od država Zapadnog Balkana pojedinačno i sredstva će biti obezbjeđena kroz već opredijeljena sredstva programa IPA 2023, čime će projekti planirani za ovaj programski ciklus biti odloženi za finansiranje iz programa IPA 2024.

Što se tiče podrške regionalnim projektima, u skladu sa mogućnostima država da ispune uslove predviđene za finansiranje projekata posredstvom Zapadnobalkanskog investicionog okvira (podrška EU i jedne ili više međunarodnih finansijskih institucija, uz adekvatan kapacitet za kreditno zaduživanje), moguće je predložiti projekte iz oblasti energetike, energetske efikasnosti, uključujući i investicije u obnovljive izvore energije. Takođe, dio sredstava od oko 100 miliona eura na nivou regiona iz programa REEP+ će biti usmjeren na potrebe Crne Gore.

Kada je u pitanju podrška na nacionalnom nivou, za Crnu Goru je predviđena podrška u iznosu od 30 miliona eura, koja će u vidu direktne budžetske podrške biti uplaćena u budžet, prije čega je bilo potrebno definisati aktivnosti na koje će ova sredstva biti potrošena i indikatore, u skladu sa kojima će se mjeriti uspješnost korišćenja opredijeljenih sredstava. Tim povodom, u saradnji između Delegacije EU, Ministarstva kapitalnih investicija, Ministarstva finansija i Ministarstva evropskih poslova, tokom decembra 2022. godine, radilo se na izradi nacrtu *Akcionog plana za energetske podršku*.

Usvajanje akcionog plana u narednom periodu od strane Vlade Crne Gore, kao i potpisivanje finansijskog sporazuma za ovaj program, ujedno su i preduslovi za isplatu sredstava direktne budžetske podrške.

3.4. IPARD III

U okviru nove finansijske perspektive, Crna Gora i njeni poljoprivredni proizvođači će nastaviti da budu podržani sredstvima koja je Evropska komisija opredijelila kroz IPARD III.

S tim u vezi, tokom 2022. godine se radilo na finalizaciji novog Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III - 2021-2027, koji je Evropska komisija usvojila u julu 2022. godine. Kada su finansijska sredstva u pitanju, za period 2021-2027 programom je planiran utrošak u ukupnom indikativnom iznosu

od 128,3 miliona eura (koji uključuje nacionalni, privatni i EU doprinos), od čega maksimalni iznos EU sredstava iznosi 63 miliona eura.

Dodatno, stupanjem na snagu Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu, koji daje generalni okvir u vezi sa korišćenjem IPA III podrške, u skladu sa članom 9 Okvirnog sporazuma, propisana je mogućnost dopunjavanja istog Sektorskim sporazumom, kojim se utvrđuju dodatne pojedinosti koje se tiču programa ruralnog razvoja i određuju mjere kojima se podrška sprovodi. S tim u vezi, u skladu sa ovlašćenjem dobijenim od strane Vlade Crne Gore, 8. decembra 2022. godine potpisan je *Sektorski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške za oblast politike „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD III)*, dok je od strane Evropske komisij, sporazum potpisan 13. decembra 2022. godine. Nakon potpisivanja sporazuma, u skladu sa nacionalnim procedurama, započelo se sa pripremom *Predloga zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške za oblast politike „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD III)*, za koju je bilo zaduženo Ministarstvo poljoprivrede, ruralnog razvoja i vodoprivrede. S tim u vezi, 29. decembra 2022. godine, Skupština je usvojila Predlog zakona o potvrđivanju Sektorskog sporazuma.